

HollandDelta (Rijn Maas delta)

1. Gegevens gebied/indiener

1.2. Naam indiener of indienende organisatie

Geeco de Kruijff

3. Mede-indiener

3.1. Zijn er anderen dan contactpersoon die deze aanvraag mede indienen?

Nee

3.1.1. Vul hier de organisaties en contactpersonen in.

4. Kerngegevens inzending

4.1. Criterium 1: De inzending heeft betrekking op een samenhangend gebied waarbinnen natuurgebieden van (inter)nationale waarde zijn gelegen. Beschrijf welke activiteiten u onderneemt om te voldoen aan dit criterium.

Twee grote Europese rivieren vinden de zee via ons land. De Rijn en de Maas hebben ons land gevormd. De Rijn Maas Delta, een gebied van dynamiek, diversiteit en, de zo inherent aan een delta zijnde, gradiënten, kent ruige natuur langs de rivier en cultuurlandschap aan de andere kant van de dijk. Robuuste, vitale wildernis natuur van hoge kwaliteit vraagt om een groot aaneengesloten gebied (>1000 ha) en voortzetting van al goede voorbeelden, zoals Gelderse Poort. Langs deze karakteristieke linten door Nederland kun je de natuurkracht laten spreken, kernkwaliteiten van de verschillende riviertakken versterken en de mogelijkheden voor beleving optimaal benutten!

De al gemaakte keuze om het maken van ruimte in de uiterwaarden te combineren met natuurontwikkeling en recreatief gebruik, kan nu een schielsprong maken. De Rijn Maas Delta biedt de kans om in een gebied van 1000 km² deltanatuur de kracht van de rivieren te kunnen en te blijven ervaren! Omdat de ecosysteemdiensten waterberging (op steeds meer plekken ruimte voor de rivier) en recreatie/toerisme verrassend goed in elkaar passen, kan de al gemaakte schielsprong voor waterveiligheid nu ook gemaakt worden voor de gastvrijheidseconomie. Investeringsen ten behoeve van waterveiligheid komen zo ook ten goede aan behoud en verbetering van natuur en de gebruiker. Op dit moment worden meer dan 100 unieke gebieden langs de rivier verbonden aan een platform dat de beleving van die gebieden gaat ondersteunen.

Die aanpak, twee ecosysteemdiensten zo indringend en adaptief laten samenwerken, is uniek in de wereld en maakt Nederland tot hét voorbeeld van een ever-delta – een klimaatadaptieve, veerkrachtige en vitale onderlegger. Organiserend vermogen borgen we door middel van nieuwe samenwerkings- en financieringsvormen. Wijzelf voelen een sterke verbondenheid met onze omgeving en willen/pakken een voorttrekkende rol om mensen in deze unieke Delta te kunnen (blijven) verwelkomen. Bijlagen in Map C1.

4.2. Criterium 2: De inzending gaat in op (de ontwikkeling van) de unieke (potentiële) belevingsmogelijkheden, die passen bij de draagkracht van het gebied. Beschrijf welke activiteiten u onderneemt om te voldoen aan dit criterium.

Om de natuur van de Rijn Maas Delta optimaal te kunnen ervaren, werken we aan vier verschillende belevingsprogramma's, die als een soort keuzemenu (gedigitaliseerd) aan bezoekers worden aangeboden : 1) nieuwe deltawildernisnatuur - daar waar de natuur langs de rivieren vrij spel heeft; 2) deltasport - sporten en vormen van beweging die goed passen in het gebied; 3) deltawereld - verhaallijnen van de delta met de strijd tegen, met en voor het water; en 4) delta outward bound - verblijf in de natuur om nieuwe kwaliteiten in jezelf of de groep te ontdekken, daarmee voortbouwend op de sterke traditie van educatie en coaching vanuit de vorige eeuw. De vier programma's sluiten aan bij de grootte (100.000

ha.) van het gebied en de diversiteit ervan. Ze maken goed gebruik van de contrasten tussen bijvoorbeeld het cultuurlandschap achter de dijk en de ruige natuur naast de rivier. Ze zetten ook in op economies of scope, waardoor het mogelijk wordt meer dan 20 verschillende deltasporten in hun kracht te zetten. Het nieuwe elan zit hem in de vormgeving van de vier nieuwe vormen van het beleven van natuur als een zandbak, een continuüm, waarin persoonlijke experiences of betekenissen tot stand gebracht kunnen worden afhankelijk van de combinatie van de verschillende dimensies. De vier programma's worden ondersteund door een innovatief hubs-and-spokes netwerk. Als hubs fungeren zogenaamde Basecamps; locaties op knooppunten van route-structuren. Hiervan zijn er twintig in ontwikkeling. Ze kunnen de vorm hebben van een steenfabriek, kasteel, buitenplaats, fort of dijkhuis. Daarnaast wordt gewerkt aan meer dan 100 Retreats; gebieden van afzondering waarvoor je significant inspanning moet leveren om er te komen. De spaken van het hubs-and-spokes netwerk zijn speciaal vervoer in de vorm van Fleets tussen Pieren (aanleglocaties). Bijlagen in Map C2.

4.3. Criterium 3: Voor de inzending is draagvlak van, en de samenwerking tussen partijen geborgd, en er is zicht op haalbaarheid en uitvoering. Beschrijf welke activiteiten u onderneemt om te voldoen aan dit criterium.

In navolging van de succesvolle launch van dit initiatief tijdens een 5 dagen durende conferentie is m.i.v. maart 2016 een voorspoedige uitvoeringsagenda ter hand genomen. Naast het realiseren van samenwerkingen met terreinbeheerders (om richting de 1000 km² aan natuur te komen) is een start gemaakt met het realiseren van het hubs-and-spokes netwerk van Basecamps, Retreats en Pieren. Er tientallen Retreat-locaties in de pijplijn en worden trajecten afgerond om de eerste Basecamps te openen. Een aantal ondernemers op strategische locaties heeft reeds aangegeven een rol te willen pakken in het nieuwe netwerk. Voorbeeld: Steenfabriek De Panoven, Landgoed Mariënwaerd en Slot Loevestein. Verder zijn op verzoek van de provincies specifieke onderdelen opgenomen die cultuurhistorische locaties verbinden met natuur. Voorbeeld: de provincie Gelderland heeft gevraagd om het WaalWeelde project onderdeel te maken van de aanpak. Tevens wil men een integratie met de onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Met de provincie Brabant wordt een integratie met de Zuiderwaterlinie voorzien. Om tot een krachtige co-producerende functie te komen en een next-level systeeminnovatie te realiseren, wordt gewerkt aan een platformstrategie met een aantal faciliterende functies. Op dit moment wordt gewerkt aan een paraplu-fonds van 100 miljoen, een Lab en een Incubator-omgeving om vernieuwingen in het aanbod te realiseren en een instituut dat de co-creatie-inspanningen van publieke en private partijen gaat ondersteunen. De inspanningen hebben ervoor gezorgd dat er vanuit partijen een license-to-operate positie is verleend. Een belangrijke partij daarin is Staatsbosbeheer die mogelijk meer dan 30.000 ha. aan gebieden kan aanhaken in het Retreats-/Basecamps-netwerk. Rijkswaterstaat zal een ontwikkelpartner worden met het oog op het mede-gebruik van meer dan 30.000 ha aan waterwegen. De waterschappen zijn een belangrijke partner voor het bieden van meekoppelkansen voor ontwikkeling. Bijlagen in Map C3.

4.4. Criterium 4: De inzending draagt bij aan de regionale sociaaleconomische ontwikkeling. Beschrijf welke activiteiten u onderneemt om te voldoen aan dit criterium.

Het initiatief fungeert al als vliegwiel in de regio's waar de eerste aanzet is gegeven. De start kwam voort uit een gedeelde passie om tot bijzondere activiteiten te komen die een dermate hoge kwaliteitsnorm hanteren dat internationaal concurreren mogelijk is. Dit initiatief kiest dan ook voor een nieuw type destinatie waarbij gebruikt wordt gemaakt van organiserend vermogen van onderaf. Om deze energie impactvol richting te geven wordt daar het gebruik van zogenaamde high concepts – concepten die het in zich hebben anderen te motiveren mee te doen – aan toegevoegd. Belangrijk bij die high concepts is dat positieve externaliteiten ontstaan en dat men alert blijft op zaken als de 'tragedie van de meent'. Een groep mensen steekt zelfstandig energie in het via Dutch Design Thinking komen tot high concepts. Door een open innovatie model te gebruiken en 'collaborative placemaking-werkvormen' te introduceren, is het beeld ontstaan dat dit nieuwe 'Dutch Design Thinking-werken' zeer geschikt is om inspanning voor systeemverandering te veroorzaken. Zeer vergelijkbaar met het succesvolle business model van Cirques du Soleil, is besloten te sturen op het samenbrengen van mensen met passie die met verbeeldingskracht richting toekomstige proposities kunnen werken, ook als dit door de omgeving waarin ze werken nog niet direct herkend wordt. Deze mensen hebben zich verenigd in de Creation Studio. Deze creators worden bijgestaan door een aantal entrepreneurs-in-residence (EIR) die zich naast hun rol 'on stage' met de bezoekers (bijvoorbeeld in hun rol als natuurgids) ook committeren aan het ontwikkelen van nieuwe concepten en het opleiden van stakeholders in succesvolle hosting etcetera. Vanuit de Creation Studio wordt op dit moment voor de Rijn Maas Delta een poli-centrische innovatieruggengraat vormgegeven, waarmee uiteindelijk honderden ondernemers en inwoners parallel kunnen werken aan fieldtestomgevingen binnen de Delta als één groot livinglab. De innovatie zal zich niet alleen richting op experience design,

4.5. Criterium 5: De inzending voorziet in een adequate governance. Beschrijf welke activiteiten u onderneemt om te voldoen aan dit criterium.

Om de governance te kunnen toelichten, zullen we eerst iets moeten zeggen over de functie die systeemdenken inneemt. Met de waterveiligheidsopgave vanuit het Delta-programma worden in feite rivierverruimende maatregelen in het gehele buitendijkse gebied beoogt. De ecosysteemdienst waterberging neemt daardoor als het ware het stokje over van de ecosysteemdienst landbouw. Ons initiatief voegt daar nog een nieuwe ecosysteemdienst aan toe: toerisme. De twee ecosysteemdiensten – waterberging en toerisme – passen als een contramal bij elkaar. Immers als het hoog water is en uiterwaarden deels onder water staan kunnen agrariërs niet veel met de gronden, maar zijn kayaktochten door deze tijdelijke natuur wel ontwikkelbaar. Dit vereist wel dat de ecosysteemdiensten onderling afspraken maken over de dynamiek die kan ontstaan en de operationale effecten die daar het gevolg van kunnen zijn. Ook moet iedere ecosysteemdienst zelf het huis op orde hebben. Gebieden moeten ontsloten worden in samenwerking met terreinbeheerders, het netwerk van Basecamps, Retreats, Pieren en Fleet-routes moet goed functioneren en individuele systeemeigenaren moeten intelligent verbonden zijn (monitoring op veiligheid bijvoorbeeld

via (de)centrale control towers i.c.m. een goed communicatiesysteem). Helicopterend kan worden vastgesteld dat HollandDelta voortbouwt op een aantal emergente ontwikkelingen: grote en kleine projecten die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd of die de komende jaren nog moeten worden gerealiseerd, zoals Plan Ooievaar, Natuurambitie Grote Wateren, Ruimte voor de Rivier, het Delta-programma, etcetera. In een wereld die steeds meer verbonden raakt, zowel in fysieke zin als virtuele zin, kunnen we vaststellen dat de complexiteit toeneemt. Van lineaire processen in het verleden, bewegen we ons nu naar een context waar ontwikkelingen zich non-lineair voltrekken. Dit geldt ook voor de Rijn Maas Delta, die daardoor verwordt tot een complex adaptief systeem. Dit impliceert dat in het analyseren van gebruikersdata we meer op flows dan posities zullen gaan monitoren. Omdat deze non-lineaire ontwikkelingen zich steeds minder

4.6. Criterium 6: De inzending levert een substantiële bijdrage aan de te ontwikkelen merkstrategie voor de Nederlandse Nationale Parken. Beschrijf welke activiteiten u onderneemt om te voldoen aan dit criterium.

De Rijn Maas Delta kan met 5000 km² een internationale top-destinatie worden waar niet alleen het verhaal van de Rijn Maas Delta kan worden beleefd, maar ook verbinding kan worden gelegd met de 100 andere delta's in de wereld. De deltawildernisnatuur met een omvang van meer dan 1000 km² zal dan; 1) internationaal een showcase vormen voor hoe waterveiligheid, biodiversiteit, duurzaamheid en geluk van bewoners holistisch op elkaar kunnen worden geklonken door het combineren van systeemdenken, een platformorganisatie en Dutch Design Thinking; en 2) een internationaal icoonproject zijn waar jaarlijks meer dan 1 miljoen buitenlandse bezoekers op af komen. De term 'Delta Trust' in de naam HollandDelta Trust kan worden voorgedragen aan UNESCO als nieuw in te stellen label voor een nieuwe categorie van gebieden, namelijk delta's met uitzonderlijke kwaliteiten ten aanzien van veerkracht en duurzaamheid. Door kennis te delen met andere sectoren kan HollandDelta Trust bouwen aan een smartdelta (crossovers). HollandDelta Trust verwacht één van de vier topdestinaties te worden die het merk Holland als bestemming in het buitenland gaan stuwten. Verwacht wordt dat HollandCoast, Amsterdam en de Wadden (NL-DU-DEN-destinatie) de andere topdestinaties worden. Bijlagen in map C6.

4.7. Beschrijf welke kosten met de hierboven genoemde activiteiten samenhangen en specificeer die.

Dit is beschreven als onderdeel van criterium 4.

5. Samenvatting

Geef een samenvatting van uw inzending.

De delta verandert. Staat nooit stil. Rivieren zoeken hun weg, breken (gecontroleerd) door barrières heen en bouwen – via laag op laag aan sediment – natuur en landschap op. Een natuurlijk proces, van alle tijden. Eén die nu, door grote opgaven als toenemende bevolkingsdruk, stijgend waterpeil, regionale krimp, maar ook de attentie-economie, om een holistische aanpak vraagt met nieuwe arrangementen. Dat is wat dit initiatief doet. Het identificeert een samenhangende landschappelijke structuur van in totaal 100.000 ha. , waarin 1000km² aan topnatuur is gelegen en koppelt die aan een platform waarin in wisselende actorcombinaties aan vergroting van ruimtelijke kwaliteit en optimalisering van beleving wordt gewerkt. Kern van de aanpak is systeemdenken, in combinatie met een platformorganisatie en Dutch Design Thinking. Bijlagen in map Samenvatting.

6. Overige

6.1. Bent u bereid opgedane kennis en ervaring te delen en beschikbaar te stellen aan alle Nationale Parken en andere inzenders en deel te nemen aan een de te ontwikkelen Community of Practice ?

Ja

Licht eventueel toe.

6.2. Is over deze inzending contact geweest met betrokken provincie(s)?

Ja

Beschrijf het resultaat

Er is met 4 van de 5 betrokken provincies op bestuurlijk en/of ambtelijk niveau overleg gevoerd. Met provincie Limburg hebben wij binnenkort een overleg. In bijlage de relevante beleidskeuzes van betrokken provincies met daarnaast de invulling die HollandDelta hieraan geeft. Met de provincies waarmee overleg is geweest zijn afspraken gemaakt voor toenemende engagement. Daarnaast zijn in bijlage ook de andere relevante stakeholders opgenomen. Ook met hen hebben gesprekken geleid tot een toenemend engagement.

Bijlagen

Upload eventuele bijlage(n) (maximaal 10)

-

7.1. Indien van toepassing: geef aan welke bijlage(n) u meestuurt en waar dat bij hoort (afbeeldingen, kaarten)

Bijlagen worden separaat (via WeTransfer) in mappen per criterium aangeleverd. Elk map heeft corresponderende code (C1 en verder) en binnen de map hebben bijlagen een oplopend nummer.

7.2. Beschikt u over beeldmateriaal van uw gebied, wat eventueel gebruikt kan worden bij de publieksjurering?

Ja